

УДК 027.7 + 316.77

Тетяна Колесникова,

кандидат наук із соціальних комунікацій,
директор НТБ Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії*

Інформатизація НТБ ДНУЗТ означена поступовим, але невинним переміщенням взаємодії користувачів і бібліотекарів у площину віртуальних комунікацій, створенням необхідних умов для прискорення інтеграційних процесів у національний і світовий інформаційний освітньо-науковий простір, інтелектуалізацією професійної бібліотечно-інформаційної діяльності.

При цьому на етапах модернізації та інновації НТБ еволюціонувала, змінюючись з лінійної комунікаційної моделі діяльності бібліотеки (КМДБ) на нелінійну інтеракційну, що сприяє формуванню діалогічності відносин у комунікаційному спілкуванні. Відбуваються зміни в предметності праці, змінюються ціннісні орієнтири і норми поведінки в межах бібліотеки, яка по-новому організовує свій комунікаційний простір. Інтеракційну КМДБ можна охарактеризувати як "замкнену" в межах ВНЗ) модель комунікації зі зворотним зв'язком [5].

Варто підкреслити, що інформатизація професійної бібліотечно-інформаційної діяльності, яка полягає насамперед у збільшенні кількості спожитої, опрацьованої та якісно відтвореної інформації, визначає її інтелектуалізацію, тобто із розвитком процесів інформатизації в університетських книгозбірнях відбувається поглиблення інтелектуалізації бібліотечної професії.

У результаті реалізації комплексного проекту "Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії" (2009—2012), що складається з шести окремих проектів, сформувався основні ознаки інноваційної моделі університетської бібліотеки, які характеризують її вихід на новий рівень продукування, нагромадження, зберігання і розповсюдження інформації та знань. Такими ознаками є:

— відповідальність за поширення результатів наукових досліджень учених університету (організація та підтримання університетського репозитарію, реалізація себе як співвидавця наукових періодичних електронних видань університету);

— розвиток інформаційної аналітики як інструментарію з моніторингу й аналізу рівня цитованості вчених та індексів впливовості періодичних видань університету в міжнародному науковому інформаційному просторі;

— забезпечення для науково-педагогічного складу, науковців, студентів, бібліотечних фахівців якісної реалізації комунікаційних процесів як у реальному, так і у віртуальному середовищі (у тому числі розвиток у бібліотеці навчально-дослідницьких зон для індивідуальної та групової роботи користувачів);

— зростання педагогічного аспекту в діяльності бібліотеки та системне впровадження нею в практику роботи університетської спільноти вмій і навичок отримання, опрацювання та творчого використання інформації для вироблення оптимальних рішень упродовж усієї наступної діяльності користувачів;

— формування "зони позитиву" як толерантного культурологічного середовища для дискусій, обміну думками, творчими доробками в будь-якій галузі (науці, мистецтві, літературі, техніці), "аптеки душі";

— інтелектуалізація бібліотечної професії та сприйняття її представників як частки університетської спільноти, яка є новатором, постійно розвивається, навчається, проводить наукові дослідження.

Розглянемо детальніше шість інноваційних проектів, реалізація яких дала можливість сформувати шість основних ознак НТБ ДНУЗТ як інноваційної університетської бібліотеки:

1. Проект "Відповідальність за розповсюдження результатів наукових досліджень учених університету як нова сфера діяльності НТБ"

Учені та практики університетських бібліотек світу відзначають, що інформатизація висунула бібліотеки вищої школи на провідну роль у реалізації альтернативної моделі наукової комунікації (е-наука та е-дослідження). Практично це полягає у запровадженні нового сегмента бібліотечної роботи — відповідальності за розповсюдження результатів науково-дослідної діяльності вчених університету, який зробив провідною філософію відкритого доступу (ВД) до інформації та знань.

Реалізація цього завдання передбачала опанування бібліотеками двох потужних інформаційних платформ відкритого доступу (DSpace та OJS) для інтеграції наукової інформації університету у світовий інформаційний простір та створення й подальше супроводження на їхній основі:

— університетського репозитарію як відкритого цифрового архіву інтелектуальної творчості науковців ВНЗ — "eaDNURT" (Electronic Archive of the Dnipropetrovsk National University of Railway Transport — <http://eadnurt.diit.edu.ua/>);

— моделі "Бібліотека як співвидавець електронних наукових журналів" та системи наукових періодичних е-видань університету — "E-journals of DNURT" (<http://ejournal.diit.edu.ua:81/ojs/>).

1.1. Ініціювання, проектування, запровадження і подальше постійне супроводження університетського репозитарію "eaDNURT" здійснювалося винятково бібліотекарями. Репозитарій університету — це мережний сервіс від-

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової палати. — 2012. — № 11. — С. 21—22.

критого доступу для зберігання, систематизації, управління та розповсюдження цифрових колекцій інтелектуальних продуктів університетських спільнот.

Працівники бібліотеки на сьогодні забезпечують виконання чотирьох основних функцій: організація колекцій; спрощення процесу поповнення сховища даних новими ресурсами та їх індексація; забезпечення спрощеного доступу до ресурсів сховища даних, їх пошуку і перегляду; забезпечення надійного довгострокового зберігання електронних інформаційних ресурсів (ЕІР).

Першими матеріалами, розміщеними в репозитарії, стали доповіді (тексти, презентації, відео) учасників Міжнародної науково-практичної конференції "Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій" (<http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/84>), що проходила на базі НТБ Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, та монографія колективу авторів з аналогічною назвою (<http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/504>).

Утім, варто зазначити, що формування позитивної думки університетської спільноти щодо організації університетського репозитарію та розміщення наукових праць у відкритому доступі відбувалося надзвичайно проблематично. Значна частина професорсько-викладацького складу і науковців, особливо люди зрілого віку, дуже негативно поставились до проекту, вважаючи, що бібліотекарі сприяють розкраданню їхніх інтелектуальних напрацювань. Фахівцям НТБ довелося наполегливо переконувати у протилежному і затятих супротивників, і вічних скептиків, доводячи черговий раз свою професійність — всебічне знання питання, толерантність, уміння спілкуватися з аудиторією, наполегливість, академічний нейтралітет, обізнаність із авторським правом тощо [7].

1.2. Реалізація моделі "Бібліотека як співвидавець електронних наукових журналів" та підтримання системи електронних наукових періодичних видань університету

На сьогодні бібліотекарі НТБ, по-перше, є співвидавцями журналу "Антропологічні виміри філософських досліджень" (e-ISSN 2304-9685), по-друге, супроводжують систему електронних наукових періодичних видань університету (<http://ejournal.diit.edu.ua:81/ojs/>), до якої поки що входять два сайти: періодичні видання "Антропологічні виміри філософських досліджень" (<http://ejournal.diit.edu.ua:81/ojs/index.php/AVFD>) та "Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна" (<http://ejournal.diit.edu.ua:81/ojs/index.php/Visnyk>), але планується вісім (вся періодика ДНУЗТ).

На час початку впровадження цього проекту (січень 2011 р.) серед бібліотек ВНЗ України не було жодної, яка б уже реалізувала такий інноваційний вид діяльності. Саме тому опрацювання досвіду провідних університетських бібліотек світу з цього питання відбувалось через моніторинг інформаційного потоку, збирання та аналіз інформації, оприлюдненої у фахових іноземних журналах, матеріалах конференцій, на сайтах бібліотек тощо. Нашим фахівцям довелося самотужки опанувати всі можливості інформаційної платформи "Відкриті журнальні системи" (OJS), розробленої для сприяння розвитку рецензованих публікацій з відкритим доступом, надання технічної інфраструктури не лише для презентації статей в Інтернеті, а й для усього процесу редакційного керування, у тому числі подання статті, її рецензування, індексація. При цьому бібліотека замикає на собі повний цикл циркуляції наукових публікацій у межах інформаційного ландшафту університету.

Тобто бібліотекарі НТБ, як і їхні закордонні колеги [9; 11], уже виступають менеджерами електронних наукових журналів, координуючи всі організаційні (у тому числі проб-

леми авторського права), технічні питання, спираючись на фахівців, які виконують різні функції, — редактора, директора журналу, рецензента, автора, читача тощо.

2. Проект "Розвиток інформаційної аналітики в бібліотеці та наукова творчість учених університету"

Цей проект передбачає розвиток принципово нового для НТБ виду діяльності — інформаційної аналітики як інструментарію з моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналізу рівня цитованості вчених та індексів впливовості періодичних видань університету в міжнародному науковому інформаційному просторі та їхнє просування до наукометричних індексів основних галузевих й універсальних міжнародних БД. При цьому інформаційно-аналітична діяльність (ІАД) бібліотек, виступаючи складовою нової соціально-комунікаційної реальності, виконує насамперед завдання якісно-змістовного перетворення інформації, спираючись як на природний інтелект фахівців, так і на рівень володіння комп'ютерними технологіями, оперування інформаційними масивами, методами математичного моделювання процесів тощо [4]. Тобто ІАД сприяє підвищенню інтелектуального потенціалу бібліотечної професії.

У структурі науково-технічної бібліотеки було створено сектор інформаційної аналітики, три його співробітники мають вищу фахову освіту, досвід бібліотечно-бібліографічної діяльності, навички навігації у мережному просторі, професійно володіють англійською мовою тощо. Завдяки самоосвіті й бажанню професійно розвиватися інформаційні аналітики бібліотеки активно засвоюють численний інструментарій для підготовки компетентних відповідей на нетипові запити користувачів. Це вплинуло і на перші кроки із впровадження ще одного нового напрямку інформаційної діяльності — консолідування інформації, що стосується залізничної галузі.

Протягом 2011—2012 н. р. бібліотекарі:

- систематично відслідковували й аналізували внутрішні та світові потоки інформації щодо публікаційної активності та наявності праць учених університету у світових універсальних і галузевих бібліо- та наукометричних БД (Google Scholar, SCIMAGO, РІНЦ), реферативних журналах (РЖ) та БД "ВІНІТІ" РАН, у загальнодержавній реферативній БД "Україніка наукова" та тематичних серіях українського РЖ "Джерело" тощо;

- проводили дослідження із визначення індексів цитованості учених ДНУЗТ згідно з показниками некомерційних бібліо- та наукометричних БД: Google Scholar (аналізує всесвітні веб-сегменти розділів сайтів наукових та освітніх установ, особисті сайти дослідників, онлайніві видавничі платформи, інші спеціалізовані веб-ресурси), SCIMAGO, РІНЦ;

- організували заходи щодо відповідності восьми наукових періодичних видань ДНУЗТ вимогам міжнародних бібліо- та наукометричних БД та їхньої інтеграції до світового науково-освітнього інформаційного простору (до БД Міжнародного каталогу періодичних видань Ulrich's Web Global Serials Directory, Міжнародного Каталогу журналів відкритого доступу — Directory of Open Access Journals (DOAJ) тощо);

- представляли університетські наукові видання у колекціях найвпливовіших галузевих бібліотек світу;

- проводили індексацію, бібліографування, реферування статей галузевих видань університету, підготовку оглядово-аналітичних матеріалів тощо.

3. Проект "Бібліотека — брама у світовий інфопростір"

Реалізація проекту передбачає не тільки забезпечення можливості доступу користувачів до локальних фондів бібліотеки, а й надання інтегрованого мережного сервісу (Інтернет/Інтернет).

На кінець 2011 р. усі робочі місця бібліотекарів і пункти обслуговування читачів було підключено до мережі Інтернет та забезпечено повне покриття зоною Wi-Fi. Постійно удосконалюється веб-сайт бібліотеки (<http://www.library.diit.edu.ua>) з представленням електронного каталогу, електронної бібліотеки, репозитарію, системи електронних журналів університету, навігатора предметно-орієнтованих ресурсів Інтернету тощо. Закінчено повне переведення на електронний облік та електронне наукове опрацювання нових надходжень документів. Започатковано автоматизовану книговидачу для студентів. На більшій частині фонду навчальної літератури проставлено штрих-коди, створено єдину БД "Читач". Власними силами виготовляються електронні читацькі квитки. На сайті НТБ ДНУЗТ регулярно поповнюються випуски бібліографічних покажчиків (<http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/7>), створюються власні повнотекстові БД, віртуальні тематичні виставки тощо. Надається доступ до ліцензійних повнотекстових БД ("ЛІГА-ЗАКОН", "Леонорм-стандарт", "Зодчий" та ін.) та інформаційних ресурсів відкритого доступу.

НТБ ДНУЗТ є членом трьох корпорацій: міжнародної "ІРБІС—корпорації" з корпоративного запозичення бібліографічних записів на основі протоколу Z39/50 і надання власного ресурсу; регіональної корпорації "Придніпровський корпоративний каталог" і галузевої (будівництво) "НТБ ДНУЗТ — НТБ ПДАБА" — з обміну бібліографічними записами статей з періодичних видань та ЕДД. НТБ уклала договори про співпрацю щодо обміну ЕІР з бібліотеками України, Росії та Білорусі.

У бібліотеці виокремлено дві навчально-дослідницькі зони для індивідуальної та групової роботи користувачів з будь-якими джерелами інформації, їм надано технічні засоби (комп'ютери, мультимедійні проектори, презентаційні екрани, комплекс відеозв'язку тощо), вони отримують консультації бібліотекарів. Саме тут відбувається віртуальна участь студентів у інтернет-олімпіадах (наприклад, конкурс на знання інформаційно-правових систем платформи "ЛІГА-ЗАКОН" 16.11—14.12.2011 р. — www.ligazakon.ua), підготовка і написання студентами рефератів, створення презентацій доповідей, заняття з опанування бібліотекарями нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) тощо.

З метою збереження та розкриття унікальних галузевих фондів було переведено в електронний формат 82 рідкісні видання з історії розвитку залізниць України (1864—1918). Це наукові твори та бюлетені, підручники та лекції, звіти та креслення тощо. Ця колекція лягла в основу повнотекстової БД "Залізнична україніка" (http://ejournal.diit.edu.ua:81/zu/index_ukr.html).

Бібліотекарі плідно займаються адвокацією як власних інтересів, так і інтересів своїх користувачів — просувають креативні бібліотечні проекти, удосконалюють іміджеву діяльність, сприяють дотриманню права користувачів на відкритий доступ до інформації і знань тощо.

4. Проект "Розвиток бібліотеки як центру інформаційної грамотності"

Його реалізація передбачає посилення педагогічного аспекту в діяльності бібліотеки, системну роботу з розкриття їхньої сутності як джерела і носія інформаційної культури — впровадження в практику діяльності університетської спільноти вмінь та навичок отримання, опрацювання і творчого використання інформації [13].

Започаткування НТБ інноваційних напрямів дає підстави стверджувати, що її фахівці сприяють не тільки формуванню принципово нової інформаційно-технологічної інфраструктури освіти і науки, елементи якої забезпечують інформаційний супровід процесів навчання і наукових до-

сліджень в електронному середовищі, а водночас забезпечують і соціальний контекст використання інноваційних технологій в освіті, науково-дослідній і культурологічній діяльності. Так, орієнтація бібліотеки університету на потреби вченого-дослідника, науково-педагогічного працівника, студента вимагає запровадження практики проведення її співробітниками різноманітних курсів, тренінгів, семінарів як з конкретних питань функціонування електронної бібліотеки, репозитарію, електронних журналів, так і загальних питань використання НІТ, створення ЕІР та організації до них доступу. Наприклад, протягом 2011—2012 н. р. проведено:

- теоретичні та практичні заняття з основ інформаційної культури (уведено до навчальних робочих планів ДНУЗТ імені академіка В. Лазаряна) зі студентами перших і третіх курсів факультетів "Економіка та менеджмент на транспорті" і "Технічна кібернетика";

- 18 кафедральних семінарів, теоретичні та практичні заняття для молодих викладачів і аспірантів з користування ІР, отримання навичок роботи з університетським репозитарієм та самоархівування авторських статей, з навігації в мережі Інтернет, проблем авторського права тощо;

- 34 екскурсії для ознайомлення з науково-технічною бібліотекою: її історією, колекціями (від раритетів до е-видань), можливостями, довідковим та інформаційно-пошуковим апаратом;

- підготовлено групу студентів для участі в он-лайн-конкурсі на інформаційно-правовому порталі "ЛІГА-ЗАКОН";

- надано консультаційну допомогу студентам, викладачам, науковцям у створенні презентацій, оцифруванні документів, опрацюванні цифрових відеоматеріалів, роботі у соціальних мережах тощо;

- здійснено навчання фахівців самої НТБ щодо застосування НІТ на практиці.

Таким чином, посилення педагогічного аспекту розвитку бібліотеки передбачає: по-перше, *навчання* студентів, аспірантів і молодих викладачів, науковців і бібліотекарів основам інформаційної культури; по-друге, *сприяє розвитку* бібліотечних функцій з обслуговування користувачів; по-третє, *створює нові форми* співробітництва бібліотекарів-викладачів з ІТ-викладачами, юристами, фахівцями з інтелектуальної власності.

5. Проект "Розвиток науково-технічної бібліотеки як зони позитиву"

Передбачає надання НТБ ознак толерантного культурологічного середовища для дискусій, обміну думками, творчими доробками в будь-якій галузі (науці, мистецтві, літературі, техніці), "аптеки душі".

У 2010—2012 рр. найбільший резонанс серед користувачів викликали заходи, до підготовки і проведення яких залучалися самі читачі — студенти, викладачі та співробітники університету. Вони виступали як відеооператори і репортери, актори та співаки, автори пісень та композитори, режисери та майстри декоративно-прикладної творчості. Назвемо деякі з цих заходів:

- культурологічний — "Читай або деградує... Вибір за тобою, націє!" (<http://www.youtube.com/watch?v=VAMbrRm57nk>) — до Всеукраїнського дня бібліотек. Презентація НТБ у міському центральному парку ім. Лазаря Глоби, в якій взяли участь понад 300 студентів університету. У програмі: книжкові виставки, гумористична фотовиставка "Один день з життя бібліотеки", міні-вистава "Вересень. Бібліотека. Кохання" та бібліотечний реп (<http://www.youtube.com/watch?v=BwfkJqWssjA>), вірші, пісні, танці, бук-кросинг;

- презентація монографії доктора філософських наук Т. Власової "Формування гендерних стереотипів в запад-

ноевропейської філософії" щодо балансу суспільних відносин чоловіків і жінок в Україні, Англії, Ізраїлі, Франції, Йорданії; в програмі: тематичні відеосюжети, зняті студентами, виступи духовних осіб різних релігійних конфесій, іноземних студентів, дискусії;

— цикл заходів "Тиждень права в університеті". В програмі: відеосюжети про права покупців, відеоінтерв'ю зі студентами та співробітниками університету, коментарі юристів, виставки літератури, презентація можливостей БД "ЛІГА-ЗАКОН";

— цикл заходів "За здоровий спосіб життя" (проти тютюнопаління молоді та вживання нею пива). У програмі: відеоінтерв'ю зі студентами, презентація документальної відеострічки щодо проведення дозвілля молоддю університету, рольові ігри, міні-вистава "Один день із життя курця" за участю студентів;

— виставка декоративно-прикладного мистецтва "Вся країна повита красою", супроводжувана тематичними книжковими виставками, зустрічами з майстрами, майстер-класами та концертом. Захід зібрив 55 учасників (викладачі, студенти ДНУЗТ) та більше тисячі гостей;

— літературно-музичний вечір "Сонет срібного віку" (ф-т УПП, гр. 430). У програмі: авторська музика та виконання під гітару поезій кін. XIX — поч. XX ст. (автор музики — В. Харук);

— загальноуніверситетська інтелектуальна гра "Що? Де? Коли?" Серед учасників — студентські команди усіх факультетів. Бібліотекарі виступили організаторами, співсценаристами, надали інформаційну допомогу, мультимедійне супроводження, провели відеозаписи запитань видатних науковців до гравців-інтелектуалів.

6. Проект "Інтелектуалізація бібліотечної професії"

Має дві складові: *перша* передбачає реалізацію комплексу заходів з підвищення професіоналізму сучасного фахівця бібліотечно-інформаційної сфери; *друга* — зміни статусно-рольових позицій працівника НТБ в університеті, тобто сприйняття бібліотеки як тієї частки університетської спільноти, яка є новатором, постійно розвивається, навчається, проводить наукові дослідження.

Зміст інтелектуалізації бібліотечної професії полягає в постійному набутті та актуалізації фахівцями бібліотечно-інформаційного знання у процесі навчання або самоосвіти, а також у збільшенні можливостей їхньої творчої самореалізації у професійній сфері. Сучасний спеціаліст характеризується ефективним інформаційним мисленням і навичками, що дають можливість збільшити кількість спожитої, опрацьованої та якісно відтвореної інформації. Він орієнтований на підвищення якості та комфортності обслуговування користувачів, але при цьому світоглядним нормативом його діяльності має бути бібліотечний гуманізм [8].

Протягом 2011—2012 н. р. у процесі набуття професійного знання працівниками НТБ було реалізовано низку заходів:

— проведено дослідження в ході виконання науково-дослідної роботи "Інформатизація бібліотеки університету як чинник формування комунікаційних моделей діяльності" (Державний реєстраційний номер 0110U007508);

— отримано авторське свідоцтво та оприлюднено 16 наукових робіт (у тому числі 4 фахові статті у періодичних виданнях і 10 доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях);

— отримано 2 сертифікати Української бібліотечної асоціації за участь у семінарах "Розбудова потужних бібліотечних асоціацій";

— участь у міжнародних вебінарах (4 он-лайн-семінари), які проводилися МУБІНТ та ЕБНІТ;

— членство в Українській бібліотечній асоціації (колективне та 3 індивідуальні) і Дніпропетровській бібліотечній асоціації та активна участь у заходах, організованих ними;

— пройдено курс навчання у Дніпропетровському тренінговому центрі для бібліотекарів (ДЮНБ) за курсом "Організація та управління змінами у бібліотеці в умовах інформатизації та соціально-економічних перетворень" (4 особи) і "Школі інформаційного фахівця" в НТБ ДНУЗТ (10 осіб) з отриманням сертифікатів;

— захищено кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за темою "Комунікаційні моделі діяльності бібліотеки ВНЗ в умовах інформатизації" (директором Т. Колесниковою).

Уже можна стверджувати, що поступово бібліотечно-інформаційні фахівці вищого кваліфікаційного рівня — фахівці інноваційної університетської бібліотеки — набувають нових рис. Вони стають експертами, консультантами зі створення, розповсюдження й управління електронними інформаційними ресурсами і технологічними засобами, усвідомлюючи при цьому значення збереження даних. Спеціалісти намагаються бути максимально зорієнтованими на потреби науковців як інформаційних донорів та акцепторів знань; розуміють інтелектуальне багатоаспектне середовище ученого та здатні виокремити носіїв нових знань у насичених потоках інформації; традиційно цінуючи роль мета-даних наукових праць, вони мають орієнтуватись у пошукових та навігаційних стратегіях науковців [16]. Бібліотечно-інформаційний фахівець нового типу, який реалізує концепцію глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії, здатен бути науковцем, мислити, як він, надати реальну допомогу університетській спільноті в процесах обміну знаннями і при цьому виступати носієм гуманістичного світогляду.

Про позитивний імідж бібліотеки університету, зміну її статусно-рольових позицій свідчать, наприклад, такі факти: *розширення структури НТБ* — створення (на тлі загального скорочення персоналу в університеті) нових секторів ("Електронної бібліотеки" та "Інформаційної аналітики") зі штатом п'ять осіб; *перемога* в загальноуніверситетському конкурсі "Вибір року" одночасно у 2-х номінаціях — "Кращий новаторський колектив" та "Кращий проект громадського життя"; *подяка* працівникам від обласної і міської рад, керівництва Укрзалізниці, університету тощо.

Таким чином, побудована (але й надалі еволюціонує) *інноваційна модель бібліотеки ДНУЗТ відзначається: по-перше, процесами інфраструктурного зближення з науковою діяльністю; по-друге, посиленням тих аспектів функціонування, які дають підстави розглядати бібліотеку як серцевину інформаційної інтелектуальної діяльності закладу освіти, як активного учасника процесів наукової комунікації, організації е-науки та е-досліджень; по-третє, реалізацією концепції глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії*. На нашу думку, саме інноваційна модель університетської бібліотеки здатна забезпечити її еволюційний перехід від діяльності з формування, збереження, опису, структурування документальної інформації та доступу до неї до усвідомлення установи як соціального інституту, відповідального за відбір і обґрунтований аналіз потоків знань навкруг користувачів — вчених, викладачів, студентів.

Ознаками інноваційної університетської бібліотеки, зорієнтованої не тільки на оновлення технологій, а й на випереджальний розвиток, є: відповідальність за розповсюдження результатів наукових досліджень учених університету; розвиток інформаційної аналітики; забезпечення якісної реалізації комунікаційних процесів як у реальному, так і у віртуальному середовищі; посилення педагогічного аспекту; формування "зони позитиву" як толерантного культурологічного середовища; інтелектуалізація бібліотечної професії.

При цьому *чинниками* останньої у вищій школі виступають як інформатизація бібліотечно-інформаційної діяльності та трансформація вищої освіти взагалі, так і запровадження інноваційної моделі університетської бібліотеки зокрема.

Багатогранна робота фахівців інноваційної університетської бібліотеки дає змогу розширити межі інтелектуального розвитку студентів, викладачів і науковців та сприяє формуванню інтелектуальної еліти, здатної очолити, розвинути, вдосконалювати виробничі, наукові, освітні, культурні процеси регіону та країни.

Подальші дослідження будуть спрямовані на оцінку стану та прогнозування розвитку університетських бібліотек в умовах динамічного розвитку комунікаційного середовища суспільства.

Список використаної літератури

1. Беззуб І. Бібліотека вищого навчального закладу у формуванні інформаційної культури студента / Ірина Беззуб // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — 2012. — Вип. 33. — С. 94—105.
2. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій / Давидова Ірина Олександрівна ; Харк. держ. акад. культури. — Х., 2008. — 51 с.
3. Ляганасва В. О. Місія бібліотеки в комунікаційному просторі сучасності / В. О. Ляганасва // Бібліотека вуза на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали Междунар. науч.-практ. конф., Днепропетровск, 22—23 апр. 2010 г. — Днепропетровск, 2010. — С. 10—14.
4. Кобелев О. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек як соціокомунікаційний феномен / Олексій Кобелев // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 10. — С. 22—25.
5. Колесникова Т. О. Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій / Колесникова Тетяна Олександрівна ; Харк. держ. акад. культури. — Х., 2012. — 22 с.
6. Колесникова Т. Стратегії та завдання реалізації комунікаційних моделей діяльності бібліотек ВНЗ / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 5. — С. 23—29.
7. Колесникова Т. Формування комунікаційних відносин при організації бібліотекою інституційного репозитарію ВНЗ / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 7. — С. 15—18.
8. Соколов А. В. Библиотечный авангард информационного общества / А. В. Соколов // Научные и технические библиотеки. — 2012. — № 2. — С. 51—59.
9. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки в новому соціотехнічному вимірі. Ч. 1. Академічна бібліотека як видавець / Денис Соловяненко // Бібліотечний вісник. — 2010. — № 4. — С. 3—14.
10. Тикунова И. П. Концептуальная модель современной библиотеки: социально-философский анализ : автореф. дис. ... канд. философ. наук / Ирина Петровна Тикунова ; Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования "Помор. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова". — Архангельск, 2007. — 18 с.
11. Brown D. J. The impact of electronic publishing: the future for publishers and librarians / David J. Brown, Richard Boulderstone. — München : K. G. Saur, 2008. — XX, 355 p.
12. Guo Jing. The innovative university library: strategic choice, construction practices and development ideas / Jing Guo, Jin Chen // Library management. — 2009. — Vol. 30, iss: 4/5. — P. 295—308.
13. Herron D. Pedagogical development at Karolinska Institute University Library (KIB) — a management perspective / David Herron. — Mode of access: http://vefir.unak.is/ckiii/dh_kib_paper-iceland2003.pdf. — Title from screen.
14. Klugowska A. Model bibliotekarza dziedzinnowego z zakresu sztuk plastycznych w kontekscte przemian informacyjno-komunikacyjnych w bibliotece uniwersyteckiej w Toruniu / Anna Klugowska // Biblioteki i ich klienci: między płatym a bezpłatnym komunikowaniem sie... — 2009. — № 6. — S. 165—174. — Mode of access: http://www-old.inib.uj.edu.pl/wyd_iinb/-s3_z6/klugowska.pdf. — Title from screen.
15. Ronald C. Jant. Innovation in academic libraries: An analysis of university librarians' perspectives / C. Jant Ronald // Library & information science research. — 2012. — № 34. — P. 3—12.
16. Wittenberg K. The Role of the Library in 21st-Century Scholarly Publishing / Kate Wittenberg // No brief candle: reconceiving research libraries for the 21st century : papers from a meeting convened by CLIR (Washington, D. C., 27 February 2008). — 2008. — P. 35—41.

В статье определены новые признаки инновационной модели университетской библиотеки и выяснены факторы глубокой интеллектуализации библиотечной профессии на основе анализа деятельности научно-технической библиотеки Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна. Исследовано, что информатизация стала причиной смены линейной коммуникационной модели деятельности университетской библиотеки на нелинейную (интеракционную).

This article defines new features of an innovative model of the university library, and finds out the factors of deep library profession intellectualization on the basis of scientific and technical library analysis of the Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician Lazaryan. There was studied that informatization caused the substitution of the linear communication model of the University Library by the nonlinear (Interactional).

Надійшла в редакцію 10 жовтня 2012 року